

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

КУЧЕР В'ячеслав Анатолійович

УДК 351.84:005,591,452:364

**МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ТА ОПЕРАЦІЇ
ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
ВОЙТОВИЧ Радмила Василівна,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості
України, ректор

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління
МЕЛЬНИЧУК Лариса Михайлівна,
начальник центру організації освітньо-наукової діяльності
студентів та молодих учених Інституту новітніх технологій та
лідерства, Національний авіаційний університет

кандидат наук з державного управління
ПАЛАМАРЧУК Тетяна Петрівна,
доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління
національною безпекою, Національна академія державного
управління при Президентові України.

Захист відбудеться *25 жовтня 2019 року о 15 й годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, ауд. 201.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

Автореферат розісланий *23 вересня 2019 року*.

Вчений секретар

Я.В. Качан

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У процесі становлення України як повноправного й незалежного члена європейської спільноти доводилося долати цілу низку перешкод, які носили як політичний, так і економічний характер. Військовий конфлікт на Сході України акцентував нагальну необхідність реформування системи соціального захисту учасників антитерористичної операції. Поряд із тим, соціально-політичні перетворення, які відбуваються в державі впливають на соціальне життя та призводять до появи нових форм партнерської соціальної взаємодії, які потрібні сучасній Україні. Відсутність відповідальної соціально-економічної, а також і законотворчої діяльності зумовлює появу депресивних територій, на яких економіка перебуває в затяжній і глибокій кризі, наявна виражена асиметрія фінансово-бюджетних відносин, надзвичайно незадовільна результативність методів корпоративного управління з точки зору інтересів переважної більшості населення, що перебуває на межі бідності. Зважаючи на це та те, що перед Україною постала проблема захисту своєї територіальної цілісності, боротьби з сепаратизмом, що у свою чергу зумовило підняття відносно нового питання – соціального захисту учасників бойових дій. Саме тому, реформування системи соціального партнерства в Україні слід вважати однією з провідних тем, які здатні розвивати суспільство з середини, скріплювати зв'язки між різними верствами, а також ефективно впливати на політику, економіку та створювати суспільний консенсус. Без впровадження цієї важливої системи в життя навряд чи ми зможемо найближчим часом говорити про європейське суспільство в державі.

На сьогодні, ключовими напрямками державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни й учасників АТО (ООС) стали підвищення ефективності існуючої системи пільг, побудова ефективної моделі їх грошового забезпечення, створення дієвого механізму забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей, створення системи психологічної та фізіологічної реабілітації, соціальна та професійна адаптація військовослужбовців, які звільняються з військової служби тощо. Це зумовлює доцільність розроблення нових гностичних і технологічних підходів до ідентифікації механізму соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції.

Теоретико-методологічною основою дослідження соціального партнерства є наукові доробки провідних учених, таких як: О.Валевський, К.Ващенко, Р.Войтович, Н.Діденко, Г.Дмитренко, М.Кравченко, М.Лахижа, Т.Лукіна, А.Мельник, Н.Нижник, Л.Новак-Каляєва, А.Рачинський, В.Рижих, та інші.

Загальнометодологічні аспекти соціального партнерства виступали предметом окремого розгляду у працях таких західноєвропейських вчених як: Г.Беккер, Д.Кларк, Б.Санто, К.Фрімен, С.Валенті, Н.Шелюбська, Л.Шарінгер, Б.Гофрон, М.Гоше, П.Друкер, Д.Еванс, М.Йонг, Дж.Кейн, Є.Лі, Б.Краус-Мойзер, Р.Кайрен, М.Кастельс, В.Коллінз Р.Кроррінг Б.Кроузет, Т.Кроссвел, Ж-Ф.Ліютар, Дж.Малген, Д.Норман, С.Паерсон, Е.Паін, Т.Арсонс, К.Поппер, К.Ратцель, Дж.Саймон, В.Томас, Е.Торренс, О.Тоффлер, А.Тойнбі.

У межах дослідження питань соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції окремі аспекти досліджували такі вчені як: В.Баштанник, Т.Безверхнюк, П.Витко, Г.Возник, О.Волик, В.Волянський,

П.Ворона, В.Гошовська, Н.Гнидюк, Н.Грицяк, В.Діуліна, О.Дяків, І.Ісаєнко, М.Канавець, Ю.Ковбасюк, Ю.Кізілов, Т.Когановська, В.Козаков, М.Пилипчук, Н.Протасова, Л.Прокопенко, В.Рижих, А.Семенченко, С.Серьогін, В.Стрельцов, С.Чукут, І.Шпекторенко та інші.

Незважаючи на значний діапазон наукових розробок з даної проблематики комплексне дослідження механізму соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції не здійснювалося. З огляду на це та те, що перед Україною відносно нещодавно постала проблема захисту своєї територіальної цілісності, боротьби з сепаратизмом, приведення у найвищий рівень боєготовності власних Збройних Сил, а відтак і соціального захисту десятків тисяч учасників бойових дій, питання дослідження механізму соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції є надзвичайно актуальним, до того ж, недостатньо розробленим у вітчизняній історіографії. Методологічне розроблення даної проблематики сприяє розвитку сучасної теорії державного управління, поглибленню уявлень щодо соціального партнерства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дисертаційне дослідження виконувалося згідно з комплексними науково-дослідними роботами Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України («Модернізація та підвищення ефективності публічного управління у сфері зайнятості в контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер ДЄ 0118V003561), «Управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону в умовах децентралізації та регіональної демократії» (державний реєстраційний номер 0113U005266), де дисертант виявив окремі напрями розроблення вітчизняної моделі соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції серед яких особлива увага приділялась обґрунтуванню принципів, критеріїв, засобів запровадження інституційно-оптимізаційних механізмів розвитку соціального партнерства в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування механізмів соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур і технологій його реалізації в сучасних умовах суспільного розвитку. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

– здійснити теоретико-методологічний аналіз соціального партнерства у контексті сучасних дослідницьких підходів, охарактеризувати його основні концепції;

– проаналізувати принципи соціального партнерства між державою та громадянами в кризовому соціумі;

– провести структурно-функціональний аналіз соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС) у контексті суспільних змін;

– ідентифікувати сутність, види та принципи соціального захисту учасників АТО (ООС) та роль соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС);

– обґрунтувати комунікативну природу соціального партнерства у відносинах держави та громадян у процесі соціального захисту учасників АТО (ООС) та суб'єктну відповідальність органів державної влади щодо удосконалення соціальної політики України в процесі соціального захисту учасників АТО (ООС);

– проаналізувати нормативно-правові механізми публічного управління як складову соціального партнерства в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС);

– дослідити систему державних та громадських інститутів та їх функції у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС);

– охарактеризувати соціальне партнерство територіальних громад та органів публічного управління у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС);

– запропонувати пріоритети вдосконалення публічного управління та державно-громадського партнерства в системі надання соціальних послуг та допомоги учасникам АТО (ООС).

Об'єкт дослідження – соціальне партнерство у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС).

Предмет дослідження – механізми реалізації соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС).

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою реалізації дослідницької мети слугує використання таких загальнонаукових і спеціально-наукових методів, як: історичний (систематизовано основні дослідницькі підходи до соціального партнерства в межах вітчизняної та зарубіжної науки), логічний (розкрито сутність та основні концепції соціального партнерства), опис (досліджено стан і проблеми розвитку соціального партнерства та його роль у забезпеченні соціального захисту населення), порівняння (співставлено європейські моделі соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС) у контексті суспільних змін та запропоновано шляхи їх імплементація у вітчизняну практику), аналіз (охарактеризовано теоретико-методологічні засади соціального захисту учасників АТО (ООС) та роль соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС)), синтез (здійснено структурно-функціональний аналіз соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС) у контексті суспільних змін), дедукція (розкрито сутність, особливості, моделі соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС)), узагальнення (охарактеризовано комунікативну природу соціального партнерства у відносинах держави та громадян у процесі соціального захисту учасників АТО (ООС)), моделювання (запропоновано моделі суб'єктної відповідальності органів державної влади щодо удосконалення соціальної політики України в процесі соціального захисту учасників АТО (ООС)), аналітичний (систематизовано нормативно-правове забезпечення соціального захисту учасників АТО (ООС)), аксіоматизації (розроблено систему державних та громадських інститутів та їх функції у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС)), аналогії (запропоновано соціальне партнерство територіальних громад та органів публічного управління у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС)).

Методологічною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема офіційні публікації міжнародних організацій.

Інформаційну та емпіричну базу дослідження сформували нормативні документи органів державної та регіональної влади, статистичні та соціологічні дані, матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні механізмів соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур і технологій його реалізації в сучасних умовах суспільного розвитку, що конкретизовано у таких наукових положеннях:

уперше:

– запропоновано авторський підхід до трактування поняття соціального партнерства, а саме його варто розуміти, як: а) механізм, спрямований на зниження напруженості у взаємовідносинах між різними соціальними групами та на політичну консолідацію органів влади всіх рівнів і органів місцевого самоуправління; б) структурний елемент конструктивної взаємодії різних сил на суспільній арені, який здатний забезпечити людям рівні можливості для гідного життя;

– охарактеризовано систему державних та громадських інститутів та їх функції у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), що забезпечує якісну і повноцінну реалізацію соціальних прав учасників АТО (ООС) шляхом залучення до цього процесу максимального кола соціальних партнерів; встановлено, що в основі соціального партнерства має лежати консолідація спільних зусиль органів державної влади, служб зайнятості, підприємств, установ та організацій з метою адаптації до ринку праці, інтеграції у місцеві громади, вирішення питань зайнятості учасників АТО (ООС);

– ідентифіковано роль суб'єктів соціального партнерства, що дозволило обґрунтувати тезу про те, що забезпечення трудових прав учасників АТО (ООС) на основі соціального партнерства несе взаємну вигоду для усіх сторін: безробітні учасники АТО (ООС) мають змогу працевлаштуватися, а працедавці, здобувають можливість розраховувати на пільги, визначені й гарантовані державою, в результаті чого остання також має користь від даного партнерства, адже завдяки цьому зменшується загальний відсоток безробіття в країні, що послаблює тиск на державний бюджет, а також зменшує негативні психологічні тенденції у суспільстві;

удосконалено:

– пріоритетні цілі соціального партнерства, серед яких головними є узгодження та захист інтересів різних соціальних груп, страт та класів, що сприяють вирішенню актуальних економічних, соціальних та політичних завдань, формування соціальної правової держави, відкритого демократичного суспільства;

– принципи соціального партнерства між державою та громадянами в кризовому соціумі, серед яких головними є: свободи об'єднання, багаторівневої співпраці, рівноправності, повноважності представників суб'єктів соціального партнерства, примирливого розв'язання розбіжностей між ними та добровільності прийняття на себе зобов'язань, які сприяють пом'якшенню гостроти соціальних конфліктів в умовах кризи;

– авторське бачення факторів, що впливають на формування української моделі соціального партнерства, що зумовлена історичними умовами розвитку даного інституту в нашій країні: інтеграція зарубіжного досвіду побудови системи партнерських взаємозв'язків при забезпеченні учасників АТО (ООС) задекларованими для них соціальними гарантіями (зокрема при відносно невеликій кількості ратифікованих міжнародно-правових документів у зазначеній галузі); існуючі суттєві регіональні особливості в практиці становлення і розвитку соціального партнерства через значні адміністративно-територіальні відмінності України; тривала глибока і гостра соціально-економічна криза, що не дозволяє витримувати фінансування соціальних програм учасників АТО (ООС) на належному рівні; наявність у державі поляризованої соціальної структури, яка дедалі збільшується через подальшу поляризацію суспільства у політичному дискурсі; недостатня сформованість суб'єктів-учасників соціального партнерства та їхніх представників;

набули подальшого розвитку:

– ключові елементи соціального партнерства, а саме: соціальна проблема; інтереси партнерів; правова обґрунтованість партнерства; можливості й сильні сторони партнерів; правила взаємодії та взаємного контролю; наявність інформаційного поля, освітнього процесу соціального партнерства; наявність проекту як способу співорганізації сторін; постійність та стабільність процесу соціального партнерства; інноваційні шляхи вирішення соціальних проблем;

– запропоновано авторське бачення ключових проблем соціалізації учасників АТО (ООС), які повинні обов'язково бути реалізовані в державній політиці у сфері соціального захисту, серед яких: відсутність можливості отримати необхідні реабілітаційні професійні послуги (психологічна та фізична реабілітація); відвикання від побутових обов'язків і складність повернення до мирного життя; відсутність паліативної медичної допомоги в потрібних обсягах та проблемність існуючої медичної допомоги; ускладнена соціальна адаптація; проблеми з отриманням землі та її обробкою; перекваліфікація учасників АТО (ООС).

– запропоновано авторське бачення ключових проблем існуючої в Україні системи соціального партнерства в галузі захисту соціальних прав населення, у тому числі й учасників АТО (ООС), в цілому є недосконалою, що обумовлено: недосконалістю деяких елементів системи соціального партнерства (законодавчих, організаційних, соціально-економічних тощо) як на державному так і регіональному рівні; недостатньою ефективністю діяльності профспілок, як первинних ланок захисту інтересів найманих працівників; недосконалістю змісту колективних угод, що не охоплює всі важливі сторони соціально-трудова відносин; неспроможністю найманих працівників активно впливати на формування соціально відповідальної поведінки роботодавців;

– основні напрями формування ефективної системи соціального партнерства в нашій країні: формування ідеології і культури соціального партнерства в широкому розумінні, що потребує доброї волі й значних тривалих зусиль від усіх сил суспільства і всіх свідомих громадян; створення сприятливого економічного клімату, зокрема шляхом послаблення податкового тиску і боротьби з корупцією, що приведе

до оздоровлення національної економіки, її детінізації й поступового виходу з кризи; підвищення доходів населення загалом, і передусім трудових доходів, подолання бідності, створення умов для розвитку середнього класу має стати пріоритетним завданням суспільства і держави; оздоровлення морального клімату в суспільстві, подолання корумпованості, забезпечення законності й правопорядку, відновлення довіри до державних інститутів та держслужбовців; проведення додаткових заходів з боку держави щодо мотивації роботодавців до участі в соціальному діалозі шляхом спрощення податкового навантаження на підприємця; покращення інвестиційного клімату в державі; посилення системи захисту роботодавців та працівників шляхом впровадження прозорої системи взаємовідносин у трикутнику «держава – підприємець – працівник». Зокрема, спрямувати зусилля на мінімізацію податкових зобов'язань, ухилення від оподаткування, виведення коштів за межі України, легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та порушення бюджетних видатків.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці теоретико-методологічних і практико-прикладних положень, оформлених у конкретні пропозиції, які можуть бути реалізованими і скласти основу концепції формування та реалізації соціального партнерства в інноваційній сфері держави в сучасних умовах суспільного розвитку.

Одержані наукові результати знайшли практичне впровадження у діяльності:

- Департаменту соціального захисту населення Запорізької ОДА (№ 03.2-39/0242 від 19 лютого 2019 року);
- Волинської обласної державної адміністрації (№ 1482/58/2-19 від 5 березня 2019 року);
- Львівської обласної державної адміністрації (№ 5/13-1773/0/2-19/4-4 від 15 березня 2019 року);
- Херсонської обласної державної адміністрації (№ 16-7654/0/1-19/3 від 19 березня 2019 року);
- Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби в м. Києві, Київській, Чернігівській та Черкаській областях (№ 230/1/го-04041-19 від 18 квітня 2019 року).

Розроблені теоретико-практичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані:

- у дослідженнях, програмах та проектах відповідних органів державної влади, діяльності науково-дослідних інститутів, навчальних закладів та структур підвищення кваліфікації щодо питань соціального партнерства в інноваційній сфері в сучасних умовах суспільного розвитку.

Запропоновані теоретичні положення та практичні рекомендації можуть також бути основою для оптимізації механізмів соціального партнерства в інноваційній сфері України на сучасному етапі суспільного розвитку.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, які характеризуються новизною і становлять цінність для розвитку науки державного управління, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи були презентовані та обговорені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук» (м. Харків, 30-31 березня 2018 р.); круглому столі «Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників АТО» (м. Київ, 17 жовтня 2018 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Форум прямої демократії» (м. Київ, 4 грудня 2018 р.); міжнародній науково-практичній конференції «*Правова держава: історія, сутність та перспективи формування в Україні*» (Ужгород, Ужгородський нац. ун-т, 2019 р.); науково-практичній конференції «Надання публічних послуг в умовах децентралізації» (Київ, 18 квітня 2019 р.).

Публікації. Наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано у 11-и наукових працях, у тому числі, п'ять статей у фахових виданнях з державного управління, 1 публікація в іноземному фаховому виданні.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Її основний текст викладено на 163 сторінках, загальний обсяг становить 229 сторінок і включає 238 найменування використаних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** доведено актуальність теми, обґрунтовано ступінь її наукової розробленості, сформульовано мету та визначено завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведено ступінь наукової новизни одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, подано дані щодо апробації дисертації та публікацій, які підтверджують результати дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічні аспекти соціального партнерства в публічному управлінні»* – розкрито сутність соціального партнерства та його роль у забезпеченні соціального захисту населення, наведено принципи соціального партнерства між державою та громадянами в кризовому соціумі, охарактеризовано соціальне партнерство державного та недержавного суспільних секторів та його роль у забезпеченні соціального захисту населення.

Доведено, що упродовж останніх десяти років питання соціального партнерства між різними суспільними секторами, такими як державний (центральні та місцеві органи державної влади), приватний (підприємницький) та громадський (або так званий «третій»), у різних сферах суспільного життя активно обговорюються та висвітлюються вченими, дослідниками в багатьох наукових виданнях і працях, особливо це стосується ситуації з учасниками АТО (ООС) та тимчасово переміщеними особами зі Сходу та Криму. Разом з тим питання діалогу, соціального партнерства державного та недержавного суспільних секторів у системі соціального захисту населення і організації надання соціальних послуг та допомог залишаються недостатньо дослідженими на науковому рівні та врегульованими правовими актами в Україні. Більш ґрунтовного вивчення потребують державно-управлінські механізми міжсекторального соціального партнерства у форматі «держава – громадськість» щодо соціального захисту воїнів та учасників АТО (ООС) та організації надання цій категорії соціальних послуг та допомог, підвищення їх якості.

Охарактеризовано, соціальне партнерство, як: механізм, який спрямований на зниження напруженості у взаємовідносинах між різними соціальними групами та на політичну консолідацію органів влади всіх рівнів і органів місцевого самоуправління; елемент конструктивної взаємодії різних сил на суспільній арені, який здатний забезпечити людям рівні можливості для гідного життя. Виявлено, причини запровадження й розширення можливостей соціального партнерства в Україні, серед яких взаємовигідна взаємодія в рамках загальноукраїнського трикутника, що включає державні структури, бізнес-структури і суспільні (громадські) організації.

Доведено, що структурною складовою соціального партнерства виступає соціальний діалог, зокрема така його складова, як інститут громадянського суспільства: сукупність добровільних громадських об'єднань, професійних спілок, спілок учасників АТО (ООС), благодійних та інших організацій. У світлі цього завданням першорядної важливості стає дослідження шляхів розвитку різноманітних форм колективної інтеграції, самозахисту, самоорганізації громадян загалом, а також учасників АТО (ООС) та ООС (ООС) зокрема.

На підставі систематизації зарубіжного досвіду показано, що у багатьох європейських країнах пострадянського простору, зокрема в Польщі, Румунії, Угорщині та Болгарії, більшу половину загальної кількості суб'єктів, що надають соціальні послуги та допомоги складають недержавні (прибуткові та неприбуткові) організації. Саме тому важливою передумовою успішного застосування всіх важелів соціального партнерства державного та недержавного суспільних секторів в українських реаліях є вивчення міжнародного досвіду з даного питання, адже органи виконавчої влади на центральному та місцевому рівнях, органи місцевого самоврядування мають сприймати недержавні організації, зокрема громадські, благодійні та приватні, як ключових партнерів у забезпеченні соціального захисту населення, як це реалізовано в багатьох країнах Заходу.

У **другому розділі** – *«Структурно-функціональний аналіз соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС) у контексті суспільних змін»* – охарактеризовано сутність, види та принципи соціального захисту учасників АТО (ООС), розкрито роль соціального партнерства у реалізації державної політики у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), наведено комунікативну природу соціального партнерства у відносинах держави та громадян у процесі соціального захисту учасників АТО (ООС), досліджено характеристику суб'єктної відповідальності органів публічного управління щодо удосконалення соціальної політики України в процесі соціального захисту учасників АТО (ООС).

Встановлено, що в період соціально-економічної кризи та дефіциту державного бюджету соціальне партнерство може стати дієвим державним механізмом вирівнювання системи соціального захисту населення, особливо для учасників АТО (ООС), яким Україна повинна забезпечити всі види соціальних послуг і допомог, як людям що мають особливі заслуги перед цим суспільством та державою в цілому. Доведено, що соціальне партнерство відіграє ключову роль у реалізації державної політики в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС).

Доведено, що державні інституції мають бути природно зацікавлені у залученні ресурсів бізнес-структур у соціальну сферу, що дозволить інтегрувати учасників

АТО (ООС) в мирний соціум, а також у досягненні консенсусу з суспільством, роль якого в управлінні державою суттєво зросла в сучасному суспільстві.

Досліджено роль соціального партнерства в реалізації державної політики в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), що є комунікативним виміром, який передбачає постійний діалог між суб'єктами відносин у сфері праці, переговорний, договірний процеси узгодження інтересів. Тому правомірно стверджувати, що сучасне дослідження ролі соціального партнерства в реалізації державної політики в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС) неможливо без вивчення таких його складових, як соціальний діалог, соціальна згуртованість та соціальне підприємництво. Першою та основною з них виступає соціальний діалог. Запорукою успішного використання соціального діалогу як інструменту для застосування методів соціального партнерства мають стати: залучення до системи партнерських відносин різних соціальних груп і прошарків, які в даний час у неї не включені, шляхом проведення громадських обговорень, слухань, сесій тощо. Другою складовою соціального партнерства, що єднає суспільство, є розвиток соціальної згуртованості, що стосується як горизонтальних зв'язків між різними суспільними групами, так і вертикальних відносин між людьми та владою. Соціальна згуртованість передбачає почуття спільності, стійкості та орієнтації на загальне благо, тому що добробут країни і особистості все більше визнаються як суспільний актив та міра оцінки людського прогресу.

Третьою складовою на шляху розвитку та удосконалення соціального партнерства у реалізації державної політики в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), є використання сучасних європейських соціальних ініціатив та підприємницьких підходів до вирішення соціальних проблем, а саме підтримка та розвиток соціального підприємництва.

У **третьому розділі** – *«Механізми вдосконалення соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС)»* – наведено нормативно-правові механізми публічного управління як складову соціального партнерства в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), охарактеризовано систему державних та громадських інститутів та їх функції у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), розкрито соціальне партнерство територіальних громад та органів публічного управління у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), розроблено пріоритети вдосконалення публічного управління та державно-громадського партнерства в системі надання соціальних послуг та допомоги учасникам АТО (ООС).

Одними з ключових механізмів соціального захисту учасників АТО (ООС), які закладають законодавче підґрунтя для реалізації соціального партнерства у цій сфері, є нормативно-правові механізми публічного управління. В їх основі лежить сукупність нормативно-правових актів, спрямованих на соціальний захист учасників антитерористичної операції та членів їх сімей.

Початок антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей у 2014 році показав недосконалість напрацьованого за роки незалежності законодавства в галузі соціального захисту учасників бойових дій та членів їх сімей. Серед напрямів, які потребували першочергово правового врегулювання, варто відмітити впорядкування надання учасникам АТО (ООС) та членам їх сімей

матеріальної допомоги та пенсійного забезпечення, надання психологічної підтримки, санаторно-курортного лікування, забезпечення житлом, дотримання трудових прав тощо. Врегулювання цих та інших питань потребувало внесення змін до вже існуючого законодавства, а також розробки та видання нових нормативно-правових актів – законів, Указів Президента України, рішень Кабінету Міністрів України тощо.

Встановлено, що на сучасному етапі Україна забезпечила певне нормативно-правове та соціально-економічне підґрунтя для дотримання соціальних гарантій учасникам АТО (ООС), їх членів сімей, тощо. Однак реальна ситуація характеризується зростом соціальної незахищеності працівників, ветеранів АТО (ООС), збільшенням соціальної напруженості, виникненням нових форм трудових конфліктів між ними, створенням штучних перешкод для становлення системи соціального партнерства в суспільстві загалом, та системи соціального партнерства в сфері захисту учасників бойових дій зокрема. Вирішення цих проблем потребує також подальшої законотворчої роботи, адаптації нормативно-правових актів у відповідність до поточної суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації.

Охарактеризовано систему державних та громадських інститутів та їх функцій у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС). Адже беззаперечним є той факт, що якісна і повноцінна реалізація соціальних прав учасників АТО (ООС) можлива лише за умови залучення до цього процесу максимального кола соціальних партнерів.

Охарактеризовано систему державних та громадських інститутів, які беруть участь у процесі реалізації соціального захисту учасників АТО (ООС) на підставі цього сформульовано пропозиції щодо удосконалення інституційних механізмів соціального партнерства у даній галузі.

Розкрито сутність, функції та компетенції владних структур, які беруть активну участь у соціальному захисті учасників АТО (ООС), а також виступають як повноправні сторони соціального партнерства. До таких належать Державна служба зайнятості, Державна служба України з питань праці, а також Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції та інші органи державної влади.

Охарактеризовано оптимізаційну роль обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, територіальних тристоронніх соціально-економічних рад у процесі реалізації соціальних прав учасників АТО (ООС), адже важливі для областей соціально-економічні проблеми, у тому числі й питання соціального захисту учасників АТО (ООС), розглядаються на засіданнях рад, до складу яких включено представників органів влади, більшість голів обласних галузевих профспілок, а також представників роботодавців. Неоднозначну оцінку викликає робота, спрямована на вирішення проблем учасників АТО (ООС), яка проводиться членськими організаціями Федерації профспілок України.

Доведено, що однією з найважливіших проблем, із якими стикаються учасники АТО (ООС) після повернення додому, є пошук роботи у зв'язку з цим зростає функціональна роль суб'єкта соціального партнерства у сфері захисту трудових прав учасників АТО (ООС) – сторона роботодавців. Ідентифікація ролі суб'єктів соціального партнерства дозволила обґрунтувати тезу про те, що забезпечення

трудових прав учасників АТО (ООС) на основі соціального партнерства несе взаємну вигоду для усіх сторін: безробітні учасники АТО (ООС) мають змогу працевлаштуватися, а працедавці, відповідно, можуть розраховувати на пільги, визначені й гарантовані державою. Держава також має користь від даного партнерства, адже завдяки цьому зменшується загальний відсоток безробіття в країні, що послаблює тиск на державний бюджет, а також зменшує негативні психологічні тенденції у суспільстві.

Досліджено механізми співпраці державних служб із громадськими та волонтерськими організаціями, результатом чого має стати напрацювання більш ефективних інструментів розв'язання актуальних проблем у сфері захисту соціальних прав учасників АТО (ООС). Саме ці організації забезпечують збір та обробку інформації щодо проблемних питань і потреб учасників АТО (ООС) і їх родин, готують пропозиції та відслідковують реальний стан вирішення цих питань. Визначено напрями їх діяльності: ефективність яких може зрости в разі в разі залучення всіх ресурсів соціального партнерства, є: надання консультативної допомоги учасникам АТО (ООС) із питань отримання документів, необхідних для надання відповідного статусу згідно із Законом «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», отримання пільг і соціальних гарантій, лікування, реабілітації, адаптації, працевлаштування, професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та інших питань соціального захисту, розширення мережі недержавних закладів реабілітації.

Охарактеризовано позитивний досвід діяльності консультативних груп та координаційних комітетів як осередків соціального партнерства. Зокрема, в грудні 2015 року за ініціативою Державної служби зайнятості було сформовано Консультативну групу з питань адаптації на ринку праці учасників АТО (ООС) з метою посилення взаємодії влади й громадянського суспільства у сфері розробки та впровадження ефективних механізмів швидкого реагування на проблеми зайнятості учасників АТО(ООС). До складу Консультативної групи увійшли представники Державної служби зайнятості, Міністерства соціальної політики України, Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, Міністерства оборони України, Федерації роботодавців, Федерації організацій профспілок, громадських організацій та ін. Поширення досвіду даної Консультативної групи сприятиме популяризації шляхів і методів соціального захисту учасників АТО (ООС), надання їм всебічної допомоги у пошуку роботи, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці тощо.

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» (ст. 19) з метою ефективного застосування механізму соціального діалогу в процесі підготовки погоджених рішень щодо здійснення політики зайнятості утворено координаційний комітет сприяння зайнятості населення з представників профспілок, органів державного управління та підприємств. Один із таких Комітетів сформовано при виконавчому органі Київської міської ради (Київській міській державній адміністрації) для підготовки погоджених пропозицій і рішень щодо реалізації державної політики у сфері зайнятості населення в місті Києві. До складу Координаційного комітету входять представники від виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), від працедавців та від

профспілок, чим забезпечується рівноправне представництво усіх ключових сторін соціального партнерства в галузі захисту соціальних прав населення. У полі зору даного Координаційного комітету перебувають питання сприяння зайнятості демобілізованих учасників антитерористичної операції, в тому числі осіб з інвалідністю, розширення спектру взаємодії з соціальними партнерами з питань працевлаштування таких осіб. Вивчення успішного досвіду роботи даного Координаційного комітету допоможе розширити можливості забезпечення захисту соціальних прав учасників АТО (ООС) і в інших регіонах України.

Охарактеризовано стан реалізації нормативно-правових механізмів соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), а також ролі у цьому процесі інституційних механізмів, що дозволяє виробити практичні рекомендації не лише органам державної влади, але й іншим сторонам соціального партнерства щодо удосконалення форм співпраці між ними, підвищення ефективності їх спільної роботи.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні механізмів соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур і технологій його реалізації в сучасних умовах суспільного розвитку. Результати, отримані в процесі дослідження, підтверджують досягнення поставленої мети й вирішення завдань, дають підстави сформулювати наступні висновки і практичні рекомендації.

1. Здійснено теоретико-методологічний аналіз поняття соціального партнерства та його роль у забезпеченні соціального захисту населення. На основі проведеного аналізу з'ясовано, що у вітчизняній та зарубіжній історіографії соціальне партнерство характеризується неоднозначно: одні розуміють його як конкретний тип соціально-трудова відносин між органами державної влади, роботодавцем і трудовим колективом, інші – як світоглядну основу узгодження і захисту інтересів різних соціальних груп, верств, класів, їх громадських об'єднань, бізнесу та органів влади. У зв'язку з цим актуальним є наукове обґрунтування теоретико-методологічних та практичних аспектів реалізації концепції соціального партнерства в сфері соціального захисту окремих категорій громадян, у тому числі й учасників АТО (ООС). В більш розширеному розумінні феномен соціального партнерства варто розуміти як найбільш прийнятна форма взаємодії в інформаційному суспільстві, як складова соціальної політики держави та як можливість вирішення соціальних проблем в умовах політичних і громадянських свобод у соціальному ринковому господарстві. Сучасний стан взаємовідносин між партнерами у соціальній сфері України наразі характеризується переважанням формальних процедур соціального партнерства, які, на жаль, не мають реальних економічних важелів та не приводять до позитивних наслідків. Відтак необхідною є розробка концепції соціального партнерства, яка буде впливати на всіх партнерів у соціальній сфері українського суспільства.

2. Проаналізовано принципи соціального партнерства між державою та громадянами в кризовому соціумі. Серед них системоутворюючими для всього

інституту соціального партнерства є принципи трипартизму, свободи об'єднання, багаторівневої співпраці, рівноправності, повноважності представників суб'єктів соціального партнерства, примирливого вирішення розбіжностей та добровільності прийняття зобов'язань. При цьому доведено, що їх реалізація сприяє виробленню спільних підходів соціальних партнерів у сфері регулювання соціально-трудова відносин, спрямованих на забезпечення взаємної зацікавленості найманих робітників і підприємців в ефективному економічному зростанні, в підвищенні конкурентоспроможності виробництва й соціальному благополуччі.

3. Проведено структурно-функціональний аналіз соціального партнерства державного та недержавного суспільних секторів та його роль у забезпеченні соціального захисту населення в українських реаліях та на міжнародній арені. Доведено, що існуюча в Україні система соціального партнерства в галузі захисту соціальних прав учасників АТО (ООС) є недосконалою та потребує доопрацювання. Останнє обумовлено нерозвиненістю таких елементів її механізму, як правового, нормативного та організаційного забезпечення, а саме: недосконалістю деяких елементів системи соціального партнерства (законодавчих, організаційних, соціально-економічних тощо) як на державному так і регіональному рівні; недостатньою ефективністю діяльності профспілок, як первинних ланок захисту інтересів найманих працівників; недосконалістю змісту колективних угод, що не охоплює всі важливі сторони соціально-трудова відносин; неспроможністю найманих працівників активно впливати на формування соціально відповідальної поведінки роботодавців. Систематизовано міжнародний досвід вирішення соціальних проблем у системі соціального захисту населення і надання соціальних послуг та допомог зокрема щодо використання соціального партнерства організацій державного та недержавного секторів. Цей механізм передбачає реальне та активне залучення до суспільного діалогу представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, недержавних суб'єктів, що здійснюють соціальний захист населення та надають соціальні послуги і допомоги та отримувачів таких послуг і допомог. Дана форма діалогу враховує позицію всіх суб'єктів даного процесу. Саме тому для успішної реалізації механізмів соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС) важливим є дослідження міжнародного досвіду застосування соціального партнерства державного та недержавного суспільних секторів.

4. З'ясовано сутність, види та принципи соціального захисту учасників АТО (ООС). Сфера соціального захисту населення має певні особливості, зокрема те, що на державу як основний суб'єкт соціальної політики покладено обов'язок здійснювати соціально-захисну функцію в суспільстві, координувати і регулювати діяльність інших суб'єктів. Під організаційно-структурним забезпеченням державного регулювання соціального захисту учасників АТО (ООС) ми розуміємо повноваження та функції системи органів та установ, які задіяні у процесі розробки та реалізації політики щодо соціального захисту учасників АТО (ООС) та членів їх сімей. Основні види соціального захисту учасників АТО (ООС) полягає в: 1) розробленні нормативно-правової бази стосовно соціального захисту учасників АТО (ООС) і приведенні у відповідність до норм міжнародного права; 2) формуванні стратегії, визначенні основних напрямів політики та меж компетенції в системі

соціального захисту учасників АТО (ООС); 3) плануванні розвитку та координації процесів соціального забезпечення, контролю і нагляду. Встановлено, що запровадження в системі соціального захисту, в т.ч. надання соціальних послуг та допомог, механізму партнерства у форматі «*держава – недержавні організації*» потенційно може мати такі переваги, як: краща поінформованість про потреби отримувачів соціальних послуг та допомог і проблеми їх надання; швидше, гнучкіше та адекватне задоволення потреб отримувачів в якісних соціальних послугах та допомагах; зменшення бюрократичних проявів у наданні соціальних послуг та допомог; генерування додаткових ресурсів, альтернативні джерела фінансування, здійснювати моніторинг і контроль за використаними коштами; створення можливостей для інновацій та їх впровадження у систему соціального захисту населення України.

5. Проаналізовано комунікативну природу соціального партнерства у відносинах держави та громадян у процесі соціального захисту учасників АТО (ООС). Встановлено, що в основі соціального партнерства у відносинах держави та громадян у процесі соціального захисту громадян, у тому числі й учасників АТО (ООС), лежить комунікація між органами державної влади та суспільством у формі соціального діалогу. Соціальний діалог виступає не лише засобом комунікації, але й є важливою формою соціальної взаємодії, що модулює соціальний порядок у державі. Найважливішим учасником у трикутнику соціального діалогу, як складової соціального партнерства, виступає інститут громадянського суспільства: сукупність добровільних громадських об'єднань, професійних спілок, благодійних та інших організацій, спілок ветеранів АТО (ООС) тощо. Доведено, що однією з перешкод створення партнерських відносин та становлення соціального партнерства виступає неефективність, або навіть відсутність діалогу між суб'єктами ринку. Це призводить до домінування корпоративних інтересів, імплементації інтересів бізнесу та державних структур за рахунок нехтування інтересів робітників.

6. Досліджено соціальне підприємництво та соціальну відповідальність як чинники удосконалення державної політики в сфері захисту прав учасників АТО (ООС). Виявлено, що соціальне підприємництво є інноваційною бізнес-моделлю, яка дієво впливає на існуючі проблеми та дозволяє ефективно й оптимально розподіляти фінансові ресурси. Розвиток соціального підприємництва є певною реакцією громади на соціальну проблему, яка стає актуальною і пріоритетною на даний момент за відсутності коштів у бюджеті. Соціальне підприємництво, а відповідно і реакція світу бізнесу, є частиною швидко зростаючого руху, який застосовує бізнес-інструменти для пошуку стійких рішень нагальних проблем на всіх рівнях суспільства. До основних умов розвитку соціального підприємництва в Україні можна віднести: вибір найбільш оптимальної організаційно-правової форми; наявність людських ресурсів, які не задіяні традиційним бізнесом; соціальну відповідальність великого бізнесу; розвиток споживчої культури українців; розвиток соціального інвестування міжнародними фондами та організаціями. Зростаюча популярність поняття соціального підприємництва, як приватного інноваційного рішення нагальних соціальних проблем, які не задовольняє ні держава, ні ринок за допомогою оригінального способу об'єднання ресурсів, дає можливість реалізовувати

альтернативну модель соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС).

7. З'ясовано роль соціального партнерства у реалізації державної політики в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС). Виявлено, що впродовж останнього часу держава стала досить активно пропагувати ідеологію соціального партнерства, яка покликана створити умови інклюзивного існування в усіх ланках життя учасників АТО (ООС). Соціальне партнерство в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС) є цілеспрямованою діяльністю всіх суб'єктів реалізації державної політики, спрямованою на забезпечення здійснення реабілітації й соціальної та професійної реадaptaції цієї категорії громадян, посилення їх соціального захисту, підтримку належного психічного стану, вирішення невідкладних питань надання соціальних послуг тощо. Внаслідок аналізу програм, направлених на соціальний захист учасників АТО (ООС), зроблено висновок, що найпоширенішим видом соціального захисту є надання різноманітних видів матеріальної допомоги. У більшості областей України діють бюджетні програми, направлені виключно на ветеранів, членів їх сімей. При цьому звертається увага на необхідності запровадження обміну досвідом реалізації програм соціального захисту учасників АТО (ООС) між органами влади з різних частин країни у ході проведення круглих столів, семінарів, публікацій збірників, рекомендацій тощо.

8. Охарактеризовано нормативно-правове забезпечення механізмів соціального захисту учасників бойових дій. Нормативно-правові механізми публічного управління як складова соціального партнерства в сфері соціального захисту учасників АТО (ООС). У результаті проведеного аналізу встановлено, що впродовж останніх років було видано широке коло законів та підзаконних нормативно-правових актів. Однак, незважаючи на значні напрацювання в галузі удосконалення нормативно-правових механізмів публічного управління у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції, в українському законодавстві все ще залишається значна кількість прогалів. Законодавче регулювання соціального захисту учасників АТО (ООС) характеризується значною кількістю нормативних актів різної юридичної сили, їх непослідовністю, дублюванням правових норм. Усунення даних недоліків вимагає перегляду та доповнення окремих положень відповідних законів, забезпечення їх конкретизації та деталізації. Таким чином, доведено необхідність подальшого здійснення реформування законодавчих й нормативних актів з питань соціального діалогу й соціально-трудоких відносин з метою приведення їх у відповідність до норм міжнародного права. Зокрема, має бути прийнятий закон «Про соціальне партнерство» який міститиме основні права та обов'язки сторін учасників такого процесу, та який би доповнював існуючий закон «Про соціальний діалог».

9. Охарактеризовано систему державних та громадських інститутів та їх функції у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС). У сучасних умовах в Україні система соціального партнерства також систематично реалізується на основі укладання угод між його ключовими учасниками з питань забезпечення зайнятості населення та дотримання його соціальних гарантій на всіх рівнях. Важливою ланкою соціального партнерства в галузі захисту соціальних прав учасників АТО (ООС) є *владні структури*. Зокрема, визначальною є участь у цьому процесі Міністерства

соціальної політики, Міністерства оборони України, військових комісаріатів, Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції. Соціальний захист учасників АТО (ООС) у сфері трудової діяльності забезпечують Державна служба України з питань праці, Державна служба зайнятості (Центральний апарат), центри зайнятості на місцях тощо. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, є *Міністерство у справах ветеранів*, створене урядом України 28 листопада 2018 року. Таким чином, функції, які покладені на державу в галузі соціального захисту учасників АТО (ООС), охоплюють надзвичайно широке коло питань.

10. Розглянуто соціальне партнерство територіальних громад та органів публічного управління у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС). З'ясовано, що програма підтримки учасників АТО (ООС) та членів їх сімей, які проживають на території певної ОТГ, є системою гуманітарних заходів, що здійснюються на місцевому рівні з метою фінансової, соціальної, юридичної, психологічної підтримки жителів громади, які перебувають або скеровуються у зону проведення бойових дій, та членів їх родин; сприяння вирішенню питань матеріально-побутового забезпечення учасників бойових дій, а також членів сімей загиблих під час проведення АТО (ООС), надання усіх видів допомоги учасникам бойових дій, соціальний супровід їхніх сімей. Основними завданнями Програми підтримки учасників АТО (ООС) є надання їм та членам їхніх сімей, у тому числі членам сімей загиблих учасників АТО (ООС), комплексних медичних, психологічних та соціальних послуг.

11. Визначено пріоритети вдосконалення публічного управління та державно-громадського партнерства в системі надання соціальних послуг та допомоги учасникам АТО (ООС). Встановлено, що особливим пріоритетом щодо формування соціального діалогу у вітчизняному соціальному просторі є розвиток місцевого самоврядування, оскільки для громадян ближче проблеми громади, аніж загально-національні, що тим самим зумовлює доцільність врахування значних адміністративно-територіальних відмінностей України, розширення ролі груп еліт у процесах консолідації суспільства, досягнення консенсусу в громаді. Обґрунтовано пріоритетні напрями вдосконалення публічного управління та державно-громадського партнерства в системі надання соціальних послуг та допомоги учасникам АТО (ООС). Зокрема, доведено необхідність залучення до системи надання соціальних послуг ресурсів з боку бізнесу і потенційних роботодавців. Встановлено, що структурні зміни в системі надання соціальних послуг та допомоги учасникам АТО (ООС) вимагають залучення інтелектуальних ресурсів, у першу чергу, з боку бізнесу і потенційних роботодавців. Доведено необхідність розширення можливостей надання додаткових соціальних гарантій учасникам бойових дій на Сході країни на рівні об'єднаних територіальних громад. Це можуть бути заходи з фінансової, соціальної, юридичної, психологічної підтримки жителів громади, які перебувають або скеровуються у зону проведення бойових дій, та членів їх родин; сприяння вирішенню питань матеріально-побутового забезпечення учасників

бойових дій, а також членів сімей загиблих під час проведення АТО (ООС), надання усіх видів допомоги учасникам бойових дій, соціальний супровід їхніх сімей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Кучер В.А. Соціальне партнерство як структурний елемент соціального захисту. *Сучасні проблеми державного управління в умовах системних змін*: зб. наук. пр. Донецького державного університету управління. Серія: державне управління . Т. ХІХ, вип. 307. Маріуполь, ДонДУУ, 2018. 164 с.
2. Кучер В.А. Місце та роль соціального партнерства у сучасній системі соціального захисту населення. *Державно-управлінські студії*. 2018. № 4(6).
3. Кучер В.А. Соціальне партнерство в системі соціального захисту учасників АТО: постановка проблеми. *Економіка та держава*: наук.-практ. журнал. Серія: державне управління. 2019. № 1(9).
4. Кучер В.А. Роль соціального партнерства у забезпеченні соціального захисту населення: українські реалії та міжнародний досвід. *Економіка та держава*: наук.-практ. журнал. Серія: державне управління. 2019. № 2(10).
5. Кучер В.А. Оцінка можливостей надання соціальних послуг державними і недержавними організаціями в умовах модернізації системи соціального захисту. *Економіка та держава*: наук.-практ. журнал. Серія: державне управління. 2018. № 8.

Статті в зарубіжних виданнях

6. V. Kucher - Social partnership as innovative mechanisms of state administration in the social security policy of ATO participants /Eurasian Academic Research Journal / Editor-in-chief Stefanchuk Mykola. – Yerevan, 2019. – №6 (36). – P. 72–79.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Кучер В.А. Чинник соціального партнерства у сфері захисту прав учасників АТО (ООС). *Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації*: збірник матеріалів доповідей та тез інтернет-конференції, Київ, 18 квітня 2019 року / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. 340 с.
2. Кучер В.А. Механізм стратегічного планування конкурентоспроможності промислового підприємства. *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, травень 2018 р.). Херсон : Вид-во «Молодий вчений», 2018. 199 с.
3. Кучер В.А. Соціальне підприємництво як чинник удосконалення державної політики в сфері захисту прав учасників АТО (ООС). *Проблематика процесу децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах*: збірник матеріалів доповідей та тез круглого столу, Київ, 18 квітня 2019 року / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. 219 с.

4. Кучер В.А. Аналіз доцільності практичної реалізації інвестиційного проекту. *Правова держава: історія, сутність та перспективи формування в Україні*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Ужгород, 15–16 лют. 2019). Ужгород, Ужгородський нац. ун-т, 2019. С. 33–36

5. Кучер В.А. Соціальний захист учасників АТО як структурна складова демократизації публічного управління України. Форум прямої демократії: матеріалів доповідей та тез всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 4 грудня 2018 року / За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В. – Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. – 409 с.

АНОТАЦІЯ

Кучер В.А. Механізм соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил. На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 — механізми державного управління. — Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. — Київ, 2019.

У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретико-методологічні засади соціального партнерства у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур і технологій його реалізації в сучасних умовах суспільного розвитку. Запропоновано авторський підхід до соціального партнерства, як механізм, спрямований на зниження напруженості у взаємовідносинах між різними соціальними групами та на політичну консолідацію органів влади всіх рівнів і органів місцевого самоврядування.

Охарактеризовано систему державних та громадських інститутів та їх функцій у сфері соціального захисту учасників АТО (ООС), що забезпечує якісну і повноцінну реалізацію соціальних прав учасників АТО (ООС) шляхом залучення до цього процесу максимального кола соціальних партнерів.

Запропоновано визначення соціального партнерства, яке спрямоване на досягнення консенсусу між різними сторонами соціального діалогу. Розроблено механізми співпраці державних служб із громадськими та волонтерськими організаціями, результатом чого має стати напрацювання більш ефективних інструментів розв'язання актуальних проблем у сфері захисту соціальних прав учасників АТО (ООС).

Конкретизовано основні напрями, які потребують першочергово правового врегулювання, щодо впорядкування надання учасникам АТО (ООС) та членам їх сімей щодо матеріальної допомоги та пенсійного забезпечення, надання психологічної підтримки, санаторно-курортного лікування, забезпечення житлом, дотримання трудових прав тощо; врегулювання цих питань потребує внесення змін до вже існуючого законодавства, а також розробки та видання нових нормативно-правових актів – законів, Указів Президента України, рішень Кабінету Міністрів України тощо.

Ключові слова: соціальне партнерство, соціальний захист, соціальна консолідація, соціальна згуртованість, соціальні групи, соціальний діалог, соціальне підприємництво, соціальні права, соціальні партнери, АТО, ООС.

ANNOTATION

Kucher V.A. The mechanism of social partnership in the field of social protection of participants of the anti-terrorist operation and the operation of the joint forces. On the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Public Administration, specialty 25.00.02 - Mechanisms of Public Administration. - Institute of Training of the State Employment Service of Ukraine. - Kyiv, 2019.

In the dissertation the theoretical and methodological principles of social partnership in the sphere of social protection of participants of the antiterrorist operation are substantiated and practical recommendations for improvement of procedures and technologies of its realization in modern conditions of social development are substantiated. The author's approach to social partnership is proposed as a mechanism aimed at reducing tensions in relations between different social groups and on the political consolidation of the authorities at all levels and local authorities. The role of social partnership in the process of implementation of social protection of participants of the ATO (OSO), which is a communicative measure, envisages a constant dialogue between the subjects of relations in the field of labor, negotiation, contractual processes of harmonization of interests through its structural components, such as social dialogue, social cohesion and social entrepreneurship

The system of state and public institutions and their functions in the sphere of social protection of the participants of the ATO (OSO) is characterized, which ensures high-quality and full implementation of the social rights of participants of the ATO (OSO) by involving the maximum number of social partners in this process. It was established that the basis of social partnership should be the consolidation of joint efforts of state authorities, employment services, enterprises, institutions and organizations with the aim of adapting to the labor market, integration into local communities, solving the issues of employment of ATO (OSO) participants.

The role of social partnership actors has been identified, which allowed to substantiate the thesis that ensuring the labor rights of participants of the ATO (OSO) on the basis of the social partnership is mutually beneficial for all parties: the unemployed participants ATO (OSO) have the opportunity to work, and employers are able to rely on privileges, defined and guaranteed by the state, as a result of which the latter also benefits from this partnership. The definition of social partnership, aimed at reaching consensus between different parties of social dialogue, is proposed. Mechanisms for cooperation between public services and community and volunteer organizations have been developed, resulting in the development of more effective tools for solving current problems in the area of protecting social rights of ATO (OSO) participants.

The main directions, which require priority legal regulation, are specified, in order to streamline the provision of ATO members and their families with material assistance and pensions, provision of psychological support, sanatorium treatment, housing, labor rights,

etc.; the regulation of these issues requires the introduction of amendments to the existing legislation, as well as the development and publication of new legal acts - laws, decrees of the President of Ukraine, decisions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, etc.

Key words: social partnership, social protection, social consolidation, social cohesion, social groups, social dialogue, social entrepreneurship, social rights, social partners, ATO, OSO.

ANMERKUNG

Kucher VA Der Mechanismus der Sozialpartnerschaft im Bereich des sozialen Schutzes der Teilnehmer der Antiterroroperation und der Operation der gemeinsamen Kräfte. Über die Rechte des Manuskripts.

Diplomarbeit für ein Kandidat in öffentlicher Verwaltung, Fachrichtung 25.00.02 - Mechanismen der öffentlichen Verwaltung. - Ausbildungsinstitut der staatlichen Arbeitsverwaltung der Ukraine. - Kiew, 2019.

In der Dissertation werden die theoretischen und methodologischen Prinzipien der Sozialpartnerschaft im Bereich des sozialen Schutzes von Teilnehmern der Antiterroristenoperation untermauert und praktische Empfehlungen zur Verbesserung von Verfahren und Technologien zur Umsetzung unter modernen Bedingungen der sozialen Entwicklung untermauert. Das Konzept des Autors zur Sozialpartnerschaft wird als Mechanismus vorgeschlagen, der darauf abzielt, Spannungen in den Beziehungen zwischen den verschiedenen sozialen Gruppen abzubauen und die politische Konsolidierung der Behörden auf allen Ebenen und lokalen Behörden zu fördern.

Das System staatlicher und öffentlicher Institutionen und ihrer Funktionen im Bereich des sozialen Schutzes der Teilnehmer von ATU (OS) ist charakterisiert, was eine qualitativ hochwertige und vollständige Umsetzung der sozialen Rechte der Teilnehmer von ATU (OS) gewährleistet, indem die maximale Anzahl von Sozialpartnern in diesen Prozess einbezogen wird.

Vorgeschlagen wird die Definition der Sozialpartnerschaft, um einen Konsens zwischen den verschiedenen Parteien des sozialen Dialogs zu erreichen. Es wurden Mechanismen für die Zusammenarbeit zwischen öffentlichen Diensten und kommunalen Organisationen und Freiwilligenorganisationen entwickelt, die zur Entwicklung wirksamerer Instrumente zur Lösung der aktuellen Probleme im Bereich des Schutzes der sozialen Rechte von ATU (OS) -Teilnehmern führen.

Die wichtigsten Richtungen, für die eine vorrangige rechtliche Regelung erforderlich ist, werden festgelegt, um die Versorgung der ATO-Mitglieder und ihrer Familien mit materieller Hilfe und Renten, psychologischer Unterstützung, Sanatoriumsbehandlung, Wohnraum, Arbeitsrechten usw. zu rationalisieren. Die Regulierung dieser Fragen erfordert die Einführung von Änderungen an den bestehenden Gesetzen sowie die Entwicklung und Veröffentlichung neuer Rechtsakte - Gesetze, Dekrete des Präsidenten der Ukraine, Beschlüsse des Ministerkabinetts der Ukraine usw.

Schlüsselwörter: Sozialpartnerschaft, sozialer Schutz, soziale Konsolidierung, sozialer Zusammenhalt, soziale Gruppen, sozialer Dialog, soziales Unternehmertum, soziale Rechte, Sozialpartner, ATU, OS.

Підписано до друку 20.09.2019.
Формат 148x210 мм. Обл.-вид.арк. 1,41.
Наклад 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004.

Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536-14-85